

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

В даній публікації проведено аналіз загроз виникнення надзвичайних ситуацій, досліджено структуру та питання підготовки органів управління в надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру та запропоновано розроблення спеціальних програм для зниження ризиків і пом'якшення наслідків аварій, катастроф і стихійних лих в Україні для підвищення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Міністерство надзвичайних ситуацій України, надзвичайна ситуація, єдина державна система цивільного захисту, органи управління, природна та техногенна надзвичайна ситуація, координуючі органи єдиної державної системи, комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, державне управління у сфері захисту і територій від надзвичайних ситуацій.

Постановка проблеми. На території України зберігається високий рівень загрози виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру і тенденція зростання масштабів наслідків надзвичайних ситуацій, що змушує шукати нові розв'язання проблеми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, передбачати майбутні загрози, ризики і небезпеки, розвивати методи їх прогнозу і попередження. Незважаючи на складності соціально-економічного розвитку України, останнім часом приділялася серйозна увага питанням захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. На сьогоднішній день створена єдина державна система цивільного захисту України. На цьому етапі в основному вирішувалися завдання порятунку населення, постраждалого від аварій, катастроф і стихійних лих. Проте сучасний стан єдиної державної системи цивільного захисту та рівень розвитку її підсистем такі, що вони ще не повною мірою забезпечують комплексне вирішення проблеми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Головним завданням розвитку єдиної державної системи цивільного захисту є здійснення завчасного комплексу заходів, спрямованих на попередження та максимально можливе зменшення ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, а також на збереження здоров'я людей, зниження матеріальних втрат і розмірів збитків навколишньому природному середовищу.

Аналіз останніх досліджень. Все це говорить про актуальність обраної теми та необхідності її дослідження. Метою даної роботи є дослідження організації управління в природних і техногенних надзвичайних ситуаціях.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дати загальну характеристику стану захисту населення і територій в надзвичайних ситуаціях.

- дослідити питання про підготовку органів управління в природних і техногенних надзвичайних ситуаціях.

- розглянути одну з програм щодо зниження ризиків і пом'якшення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру в Україні.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайна ситуація (НС) - порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом чи іншою небезпечною подією, яка призвела (може призвести) до загибелі людей та (або) значних матеріальних втрат.

Протягом 2011 року в Україні зареєстровано 221 надзвичайну ситуацію. Згідно з вимогами Національного класифікатора “Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019-2010” їх класифіковано наступним чином :

- техногенного характеру – 134 ;

- природного характеру – 77 ;

- соціального характеру 10 ;

Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 355 осіб (з них 39 дітей) та постраждало 985 осіб (з них 439 дітей). Врятовано понад 8,2 тис. осіб.

З метою забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації та цивільного захисту населення в Україні створена єдина державна система цивільного захисту (ЄДС ЦЗ) населення і територій. Структуру єдиної системи цивільного захисту становлять центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування і створювані ними функціональні та територіальні підсистеми єдиної системи цивільного захисту. Загальне керівництво ЄДС ЦЗ здійснює Кабінет Міністрів

України. Начальником цивільного захисту України є Прем'єр-міністр України. Безпосереднє керівництво діяльністю єдиної системи цивільного захисту покладається на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань цивільного захисту. Керівник цього органу є заступником начальника цивільного захисту України.

Кожний рівень єдиної державної системи має координуючі та постійні органи управління щодо розв'язання завдань у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від їх наслідків, систему повсякденного управління, сили і засоби, резерви матеріальних та фінансових ресурсів, системи зв'язку та інформаційного забезпечення.

Координуючими органами єдиної державної системи є:

- на загальнодержавному рівні: Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій; Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

В окремих випадках для ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків рішенням Кабінету Міністрів України утворюється спеціальна Урядова комісія.

- на регіональному рівні - комісії Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

- на місцевому рівні - комісії районних державних адміністрацій і виконавчих органів рад з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

- на об'єктовому рівні - комісії з питань надзвичайних ситуацій об'єкта.

Державні, регіональні, місцеві та об'єктові комісії (залежно від рівня надзвичайної ситуації) забезпечують безпосереднє керівництво реагуванням на надзвичайну ситуацію або на загрозу її виникнення.

Положення про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій і Національну раду з питань безпечної життєдіяльності населення та їх персональний склад затверджуються Кабінетом Міністрів України. Положення про регіональну, місцеву комісію та її персональний склад

затверджуються рішенням відповідного органу виконавчої влади. Положення про об'єктову комісію та її персональний склад затверджуються рішенням керівника відповідного об'єкта. Постійними органами управління з питань техногенно-екологічної безпеки, цивільної оборони та надзвичайних ситуацій є:

- на загальнодержавному рівні - Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють функції згідно з додатком;

- на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, уповноважені органи з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

- на місцевому рівні - районні державні адміністрації і виконавчі органи рад, уповноважені органи з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення;

- на об'єктовому рівні - структурні підрозділи підприємств, установ та організацій або спеціально призначені особи з питань надзвичайних ситуацій.

В даний час в Україні для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій сформована єдина державна система, яка об'єднує органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також організації, до повноважень яких належить вирішення питань щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Безпосереднє державне управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій покладено на місцеві органи виконавчої влади. Обов'язки цих органів щодо попередження надзвичайних ситуацій є органічною частиною їх компетенції, здійснюваних у звичайних умовах. По відношенню до підвідомчих організацій вони розробляють і здійснюють організаційні та інженерно-технічні заходи щодо підвищення стійкості функціонування галузі у надзвичайних ситуаціях; стверджують галузеві норми та правила безпеки

виробництва, технологічних процесів, продукції, а також правила захисту працівників організацій від надзвичайних ситуацій.

Міністерство надзвичайних ситуацій України - є спеціальним центральним органом виконавчої влади, що здійснює державне управління та координацію місцевих органів виконавчої влади у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Воно утворює підвідомчі йому територіальні органи відповідного профілю. Особливості управління викликаються саме надзвичайними ситуаціями і необхідністю їх ліквідації. Так, при надзвичайних ситуаціях Президент України за обставин і в порядку, передбаченому законом, може ввести на території України, або в окремих її місцевостях надзвичайний стан. Він може приймати рішення про залучення до ліквідації надзвичайних ситуацій Збройних сил України, інших військ і військових формувань. Міністерство надзвичайних ситуацій України в цих умовах здійснює різноманітні завдання та функції, в тому числі керівництво роботами з ліквідації великих аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій; координацію діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з подолання наслідків радіаційних аварій і катастроф; контроль за здійснення заходів у цій галузі; організовує формування та доставку гуманітарної допомоги населенню, постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій. Таким чином, повноваження органів державної влади, в тому числі Міністерства надзвичайних ситуацій України, підвідомчих йому регіональних органів, можна підрозділити на дві групи:

а) ті, які здійснюються в нормальних умовах і спрямовані на попередження надзвичайних ситуацій;

б) ті, які реалізуються в надзвичайних ситуаціях і при ліквідації їх наслідків. Взяті у своєму комплексі, вони орієнтовані на виконання найважливішого державного завдання щодо захисту інтересів громадян і суспільства.

Висновки. Для правильного управління в надзвичайних ситуаціях природного та техногенного характеру необхідна розробка спеціальних програм. Головною метою таких програм є зниження ризиків і пом'якшення наслідків

аварій, катастроф і стихійних лих в Україні для підвищення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Досягнення головної мети Програм дозволить здійснювати на території України постійний моніторинг, прогнозувати ризики виникнення надзвичайних ситуацій і на цій основі своєчасно розробляти та реалізовувати систему заходів щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій.

Реалізація програмних заходів дозволить, за попередніми оцінками, в 2-3 рази скоротити витрати на ліквідацію надзвичайних ситуацій, на 30-40 відсотків зменшити втрати населення від надзвичайних ситуацій, а в деяких випадках повністю уникнути їх, а також знизити на 40-50 відсотків ризики для населення, що проживає в районах, схильних до впливу небезпечних природних і техногенних факторів.

Список літератури

1. Закон України “Про правові засади цивільного захисту” від 24.06.2004 року № 1859-IV.
2. Закон України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру від 08.06.2000 року № 1809-III.
3. Закон України “Про аварійно-рятувальні служби” від 14.12.1999 року № 1281-XIV.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 року №1198 “Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 року №1201 “Про затвердження Положення про штаб з ліквідації НС техногенного та природного характеру”.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 року № 368-р “Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2012 – 2016 роки”.
7. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні за 2011 рік.
8. Наказ МНС від 05.10.2007 року № 685 “Організація управління в надзвичайних ситуаціях”.
9. Альбоцій О.В., Кулешов М.М., Калашніков О.О., Рашкевич С.А., Труш О.О. Основи управління в органах і підрозділах МНС України : Навчальний посібник. – Харків, 2007. – 310с.